

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการศึกษาสภาพแวดล้อมของ สถานศึกษาเป็นที่สนใจนิยมน้อย่างกว้างขวาง เพราะผลที่ได้จากการศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจะทำให้เข้าใจลักษณะของสถานศึกษานั้น ๆ มากขึ้น สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นอีกหนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตัวผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญา สภาพแวดล้อมตั้งแต่ อาคารสถานที่ บริเวณ รวมไปถึงบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวผู้เรียนจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของทุกคนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษานั้นจะช่วยสร้างเสริมบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนการสอนและช่วยกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ สร้างขวัญกำลังใจให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้^๑

การเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ถึงแม้จะอยู่ในห้องเรียนเดียวกันก็ตาม ประสบการณ์กับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดโดยประสบการณ์เป็นเครื่องมือ หรือวิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และผลจากการเรียนรู้ทำให้คนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ เมื่อมีประสบการณ์ที่ดีจึงทำให้การเรียนรู้เป็นผลสำเร็จและเป็นเลิศ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เหมาะสมย่อมส่งผลดีหรือมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ตามหลักการทางด้านจิตวิทยาที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากพันธุกรรมและสภาพแวดล้อม ในด้านต่าง ๆ เช่น การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน การสังคมหรือสมาคมกับบุคคลอื่น การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม สภาพทางภูมิศาสตร์ ที่อยู่อาศัยก็จัดเป็นสภาพแวดล้อมทั้งสิ้น^๒

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมศักยภาพเพิ่มพูนประสบการณ์ในตัวผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองและการพัฒนาสติปัญญาซึ่งเพิ่มเพชร บุลมัยย์ และคณะ ได้ให้ความเห็นว่า สภาพแวดล้อมคือ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่รอบตัวเรา ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์เป็นไปทั้งดีและไม่ดีก็ได้ การดำเนินงานสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จและมีคุณภาพต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น คุณภาพของอาจารย์ คุณภาพของผู้เรียน บรรยากาศทางวิชาการ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้เรียนได้อย่างมีความสุขได้รับความสะดวกปราศจากความกังวล สามารถศึกษาได้อย่างเต็มที่

^๑ เฉลิม พรหมคุณาภรณ์, “ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาเขตการศึกษา ๑๒ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔).

^๒ จรูญ โกมลบุญย์. (ม.ป.ป.), เอกสารประกอบการบรรยาย วิชาศึกษา ๕๐๓ จิตวิทยาพื้นฐานของการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑.

ทั้งยังช่วยสร้างลักษณะนิสัยรวมทั้งสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ถ้าเราเข้าใจอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทำความเข้าใจและปรับปรุงให้ประสานสัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพต่าง ๆ ก็จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ไปได้มากทีเดียว โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งคือโรงเรียน^๓

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวดที่ ๔ มาตรา ๒๔ (๕) ระบุให้สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมให้ผู้สอนจะต้องจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทมากขึ้นในด้านการให้ความรู้ทั้งด้านวิชาการ และการหล่อหลอมลักษณะนิสัยที่ดี อาชีพการงาน และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับผู้เรียนทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนรวมทั้งเป็นตัวเราที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและพัฒนาการด้านต่างๆของนักเรียน^๔

นอกจากนั้นกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่เอื้อให้ทุกคนต้องกระทำ เช่น การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย ข้อบังคับ และการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเสริมประสบการณ์แก่ผู้เรียนให้เกิดความต้องการที่จะแสดงออกมาเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่ง ในการกล่อมเกลাজิตสำนึกนักเรียนเพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อและจุดเน้นของกรมสามัญศึกษาที่กล่าวว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ คุณธรรม อันพึงประสงค์^๕

ดังนั้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนย่อมส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึกที่ดีมีจิตใจที่ดีและมีการเรียนรู้สอดคล้องไปกับบรรยากาศนั้น ๆ พร้อมทั้งทำงาน พร้อมทั้งจะเรียนเต็มศักยภาพ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ ถึงความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต๒๒(นครพนม – มุกดาหาร) เพื่อนำข้อมูลที่สำคัญนี้ไปใช้วางแผนในการพัฒนาให้มีสภาพแวดล้อมให้เกิดความเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อสมาชิกในสถานศึกษานั้นมากขึ้นเป็นประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

^๓ เข้มเพชร บุลมไชย์และคณะ, จิตวิทยาทั่วไป, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, ๒๐๐๗),หน้า๓๕.

^๔ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา พ.ศ. ๒๕๔๒),หน้า๑ - ๒๔.

^๕ อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์, รายงานการวิจัย: การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, ๒๕๔๓),หน้า.๓๗

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒(นครพนม – มุกดาหาร)

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร)

๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒(นครพนม – มุกดาหาร) อยู่ในระดับใด

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) มีอะไรบ้าง

๑.๔. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาใน ๔ ด้าน คือ

๑. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร
๒. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่
๓. สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
๔. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน

๑.๔.๒ **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ปีที่ ๕ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) จำนวน ๖ โรงเรียน ประชากร ๑๖๘๗ คน

๑.๔.๓ **ขอบเขตด้านพื้นที่** สถานที่ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร)

๑.๔.๔ **ขอบเขตด้านระยะเวลา** การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงเดือน ธันวาคมพ.ศ. ๒๕๕๗ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น คือ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา

๒. ตัวแปรตาม คือ ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) มี ๔ ด้าน ได้แก่

๑. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร
๒. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่
๓. สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
๔. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน

๑.๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดจากความรู้สึกระบายใจชอบ เห็นด้วย เป็นไปในทางบวก หรือเกิดจากความไม่ประทับใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เป็นไปในทางลบซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ และจากปัจจัยแวดล้อม ต่าง ๆ หากบุคคลได้รับความพึงพอใจจะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกต้องการในสิ่งที่คิดว่าพอใจนั้น ๆ

๑.๕.๒ สภาพแวดล้อม หมายถึงลักษณะของสิ่งเร้าที่มีศักยภาพ ได้แก่ สิ่งของวัสดุ สภาพการณ์ที่เป็นรูปธรรม นามธรรม แนวความคิด ความรู้สึก บรรยากาศและลักษณะบริเวณอาคารสถานที่และสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน

๑.๕.๓ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อบริเวณอาคาร ห้องเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การบริหาร วัตถุประสงค์โดยการตอบแบบสอบถามของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร) แบ่งเป็น ๔ ด้านคือได้แก่

๑. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร หมายถึง การจัดการระบบงานของสถานศึกษา โดยเกิดจากการร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจในเรื่องของบริการรับส่งนักเรียน การประกันอุบัติเหตุให้กับนักเรียนการรักษาความปลอดภัยภายในโรงเรียนความสะอาดของบริเวณโรงเรียน ซึ่งรวมถึงความสะอาดภายในห้องเรียน ห้องพักครู ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ โรงอาหาร บริเวณน้ำดื่ม น้ำใช้ ห้องสุขา การจัดสวัสดิการในด้านทุนการศึกษาแก่นักเรียน และการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา

๒. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ หมายถึง การจัดตกแต่งสิ่งปลูกสร้างต่างของสถานศึกษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและเอื้อประโยชน์ต่อการใช้สอยรวมทั้งการจัดสภาพห้องเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา สวนหย่อม สภาพรั้วของโรงเรียน บริเวณทางเดิน บริเวณจอดรถ มุมพักผ่อน ตลอดจนการจัดภูมิทัศน์และการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อเป็นการเพิ่มความร่มรื่น สวยงาม ต้องมีปริมาณพอเพียงและมีคุณภาพ อีกทั้งยังต้องจัดให้เป็น

ระเบียบ เหมาะสมกับที่ตั้งของโรงเรียน ควรมีการบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ เพราะสถานศึกษาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนตามสภาพจริง

๓. สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน หมายถึง สภาพแวดล้อมทางด้านการเรียนการสอนนั้น จะมีลักษณะที่สำคัญ เช่น พฤติกรรมของครู วิธีสอน โดยการใช้สื่ออุปกรณ์ ตลอดจนสร้างทัศนคติ มีความสัมพันธ์ที่ดี ต่อนักเรียน นักศึกษา สิ่งเหล่านี้ก็จะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมให้เด็กได้รับรู้ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไป

๔. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเพื่อนในด้านต่าง ๆ กัน เช่น ความสนใจในการศึกษาหาความรู้ การทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น การทำการบ้านส่งอย่างสม่ำเสมอ การแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย รักสงบ ไม่ทะเลาะวิวาท เคารพนับถือครู อาจารย์ และการตั้งใจเรียน เข้าห้องเรียนสม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ถ้ามีพฤติกรรมที่ไม่ดีก็จะมีผลต่อการเรียนของเพื่อนร่วมชั้นด้วย

๑.๕.๔ โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาศึกษาของรัฐที่จัดการเรียนการสอนระดับตอนต้น (ม.๑ – ม.๓) และ (ม.๔ – ม.๖) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร)

๑.๕.๕ นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๔, ปีที่ ๕, และปีที่ ๖ ในโรงเรียนธาตุพนม โรงเรียนอู่หม้าประชาสรรค์ โรงเรียนนาถ่อนพัฒนาโรงเรียนโพนแพงพิทยาคมโรงเรียนบึงเหล็ก และโรงเรียนกุดฉิมวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร)

๑.๕.๖ อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับวิทยานิพนธ์เล่มนี้แบ่งออกเป็น ๒ ช่วงคือ ๑) อายุ ๑๕-๑๖ ปี ๒) อายุ ๑๗-๑๘ ปี

๑.๖. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑. ได้ทราบถึงความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร)

๑.๖.๒. ได้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒ (นครพนม – มุกดาหาร)